

Főv. Napló 308. 1870 -

Régi jó Budapest

A hetvenes évek végén Budapest még teljesen a német, illetve osztrák szellem hatása alatt állott. A bíróságoktól a közigazgatásig német nyelvű volt minden hivatali műszó, amíg meg nem kezdődött a magyarosítás. Tűzzel-vassal, szépszóval, erőszakkal. Mindenki magyar fővárost akart, magyar szellemet, nemcsak lélekben, hanem külsőségeiben is.

Egyike volt az elsőeknek a tőzsde, amelynek vezetősége belátta, hogy az akkori helyzet tarthatatlan. Az alkuszok és futárok (tőzsdegaloppinek) hatalmas serege zsargon-német nyelven bonyolította le az üzleteket. „Ich nem“ (veszek) és „Ich geb“ (adok) ordításoktól volt hangos a régi Thonet-udvarban (ma Lloyd-palota) elhelyezett nagy tőzsdeterem. Mikor azután a tőzsdetanács elrendelte, hogy vége a német üzletkötésnek, többé nem hangzott el a német szó a teremben s még azok az alkuszok is csak „adok“ és „veszek“-et kiabáltak, akik egyébként egy kukkot sem tudtak magyarul.

Jóval később magyarosodott át az ócska holmikkal házalók: „a handlák“ derék testülete. Sok időbe tellett, amíg az utolsó „hand-lé, hand-lé“ kiáltások elhangzottak a szűkebb és tágabb pesti udvarokban. A mai generáció már el sem képzei, hogy késő hajnali (reggel nyolc órai) álmából ne a hosszan éneklő, vontatott, kesergő magas vagy mély férfi vagy női hang riassza fel.

— Öszeres!

Derék legények voltak a „cupringerek“ is, akik a háztartási alkalmazottakat közvetítették a „nagyságák“-nak. Egy-egy ilyen legény iránt vak bizalommal volt a kis falusi pesztra, amikor belépett a cselédközvetítő szentélyébe, ahol sokádmagával ült és várakozott, amíg a Józsi vagy a Pali elhelyezte. Holta napjáig hű maradt hozzá s a világot sem engedte volna magát más legénnyel „kommandáltatni“ (közvetíteni), még

akkor sem, amikor már 40 esztendőskorában „főzőmindenes“ lett. De a nagyságák is kitartottak régi, hű cupringereik mellett s váltig hangoztatták, ha véletlenül más legényt küldött egy-egy új lánnyal a gazda:

— Én csak a Józsitól veszek lányt!

Ez a rendszer kitermelte a cselédtartásnak egy igen szép hajtását. Nemzedékeken át maradt egy-egy háztartási alkalmazott ugyanazon család körében. Megegett, hogy a dédanya játszópajtása, a nagymama szoptatós dajkája s a mama szakácsnéja (esetleg hetven esztendőn túli korában) még a dédunoka házatáján is teljesített szolgálatot s az ükunoka bölcsőjénél dalolta a szép melódiákat, amiket a dédanyától tanult. Nem is tekintették ezeket cselédnek, hanem családtagnak. A magyar paraszt egyébként is azonosítja a cseléd és család fogalmát.

— „Négy apró cselédem van“ — mondja a bácskai parasztgazda, négy kis gyermekére mutatva — és az asszonynevet is „fehércseléd“-nek vagy „vászonceléd“-nek nevezi a magyar tájszólás.

A német műszavakat azért mégsem lehetett — mai napig sem — kiküszöbölni a napi forgalomból. A jó háziasszonynak ma is „spájz“-a van és arra ügyel, hogy a „sparherd“ jól főzzön, a „rerni“ jól süssön, férjuram szereti a „spriccert“ és nem veti meg a „krigli“ sört sem, hozzá a „ringli“-t vagy a „virstlit szafital“.

A kis babának kell „pártebli“, a gyerekeknek „sámli“, „zokni“, „strimpfli“, a nagyobbaknak „hözenträger“, „kraváti“, a házmester izgatottan várja a „sperrgeld“-et, a pincérnek „hangerli“-je van, a lakatos megigazítja a „rigli“-t, az órás a „wecker“-t, az asztalos a „kasztli“-t, a redőnyös a „rolló“-t.

A zeneszerző pedig manapság is ontja a népszerű „sláger“-eket és végül a „verklis“ is játssza azokat a „vurstli“-ban öröklőn örökké...
Dr. Kovács Jenő

Osztalozás

Tárgy

308

Hely

Idő

1870 -

Személy

Helyszám

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: „Régi jó Budapest“

Cím: „Kovács Jenő dr“

Forrás: Főv. Napló

1947 máj 10

(Hely)

(Köt. v. füz.)

(Idő)

(Oldal)

